

Votaziun chantunala dal pievel dals 26 da settember 2004

Revisiun parziala da la constituziun chantunala

Project 1

Explicaziuns dal cussegl grond

Tenor l'artitgel 35 da la constituziun chantunala fixescha il cussegl grond mintg'onn il preventiv chantunal. La constituziun na dat nagina pussaivladad al cussegl grond da delegar ad in'atra instanza questa cumpetenzza per fixar il credit. En tscherts cas excepziunals fissi però pratic, sch'ina cumissiun dal cussegl grond e la regenza pudessan deliberar credits tenor preventiv. Cun quai sa laschassan manar las finanzas dal chantun en moda anc pli flexibla ed effizienta. Cun ina complettaziun da l'artitgel 35 da la constituziun chantunala duai vegnir creada la basa legala per quest intent. La suveranità dal cussegl grond concernent las finanzas na vegn da princip betg restrenschiada. La cumpetenzza per conceder credits po vegnir delegada mo en cas excepziunals. Las cumpetenzas finanzialas dal pievel na vegnan tangadas ni en moda directa ni en moda indirecta.

Explicaziuns a partir da p. 3

Project da votaziun p. 13

Revisiun da la lescha per promover l'economia publica

Project 2

Il cussegl grond ha revedì la lescha per promover l'economia publica da l'onn 1990. Il svilup economic en il chantun Grischun e la situaziun da concorrenza en il turissem e tranter ils lieus che daventa adina pli dira pretendan novas strategias da promoziun ed in'utilisaziun pli intensiva d'instruments da promoziun. La finamira da la lescha è da promover il svilup economic cun segirar las plazzas da lavur existentas e cun crear novas. Nov è tranter auter:

- il meglier sustegn d'interpresas che vulan sa domicili- ar en il Grischun u ch'exportan products;
- la pussaivladad da pudair sustegnair interpresas pitschnas e mesaunas (IPM) cun emprests da daners e conceder contribuziuns ad instituziuns da perscrutaziun.

Cun approvar il preventiv dirigia il cussegl grond las strategias da promoziun e l'autozza dals meds finanzials. Cunter questa revisiun da la lescha per promover l'economia publica è vegnì profità dal referendum.

Explicaziuns a partir da p. 5

Project da votaziun p. 14

Stimadas conburgaisas e stimads conburgais

Nus As preschentain ils suandants projects per la votaziun:

Revisiun da l'artigel 35 da la constituziun chantunala (crear ina basa legala per delegar competenzas dal preventiv)

(project 1)

1. Co vegn reglada oz la suveranità concernent il preventiv?

La competenzaa (il dretg e l'obligaziun) da fixar il preventiv chantunal cun tut sias posiziuns singulas è exclusivamain chausa dal cussegl grond. La constituziun chantunala parta da la suveranità illimitada dal cussegl grond concernent il preventiv. In'exceptiun ch'è limitada temporalmain datti mo per credits supplementars davart singulas posiziuns dal preventiv: la cumissiun da gestiun dal cussegl grond po conceder credits supplementars che vegnan dumandads ordaifer ina sessiun dal cussegl grond. Er la constituziun ch'è en vigur dapi il 1. da schaner 2004 n'ha midà nagut vi da questa regulaziun. La regenza n'ha percenter naginas competenzas finanzialas independentas respectivamain competenzas per approvar credits. Ella decida dentant davart l'utilisaziun concreta dals meds finansials dal preventiv ch'èn vegnids permiss dal cussegl grond.

2. Pertge ston questas adattaziuns vegnir fatgas?

La regulaziun vertenta è en sasez gista e duai da princip er vegnir laschada uschia sco ch'ella è. Il giavisch da pudair diriger il preventiv en moda anc pli flexibla recumonda dentant da betg applitgar questa directiva memia rigurusamain. Per motivs da la pratitgablada vegnan savens delegadas en Svizra las competenzas finanzialas a cumissiuns parlamentaras ed a l'executiva (regenza, suprastanza communal), e quai en ina dimensiun cleramain limitada cun ina summa maximala fixada. Talas delegaziuns èn previsas en numerusas constituziuns chantunals e communalas. Pli ras vischnancas dal Grischun enconuschan er quest gener da delegaziuns.

La regulaziun davart las competenzas per approvar credits ch'è formulada en moda fitg stretga en la constituziun chantunala vertenta collidescha cun il giavisch d'ina flexibilitad dal preventiv pli gronda. En la sessiun d'avust 2003 ha il cussegl grond incumbensà la regenza da crear la basa le-

gala necessaria per introducir l'instrument da l'uschenunada «direziun globala dal preventiv». En connex cun las lavurs d'ina revisiun totala da la lescha davart las finanzas dal chantun Grischun è er sa mussà il basegn da conceder a la regenza las cum-petenzas finanzialas independentas per tschertas fatschentas. Talas delegaziuns ston però avair il caracter d'excepciuns e na dastgan betg sutminar la suveranità dal parlament concernent il preventiv.

3. En tge cas singuls duain vegnir delegadas las competenzas?

En la nova lescha davart las finanzas ch'è vegnida relaschada dal cussegl grond ils 18 da zercladur 2004 èn previsas las suandantas delegaziuns per approvar definitivamain credits tenor preventiv:

- *a la cumissiun da gestiun (CdG)*
  - per realisar definitivamain eventualas scursanidas globalas dal preventiv tras il cussegl grond sco er
  - per approvar definitivamain tut las dumondas da credits supplementars, quai vul dir er talas che ston vegnir tractadas en ina sessiun dal cussegl grond;
- *a la regenza*
  - per tut ils custs en connex cun cumissiuns, taxas da bul, tschains per in nov emprèst da chapital ester a media ed a lunga vista sco er
  - per augmentar participaziuns gia existentas ad ovras electricas en il senn da la lescha davart il dretg da las auas.

Cun las delegaziuns previsas po la procedura d'approvaziun en il process da budgetaziun vegnir simplifitgada ed accelera-

da. Las delegaziuns a la regenza pertutgan affars da banca u da bursa che pretendan per regla in andament spert. Per eventualmain augmentar las participaziuns gia existentas vid interpresas d'ovras electricas ston las tractativas savens vegnir mandadas sut ina gronda pressiun da temp. La regenza duai perquai pudair decider senza cumpigliar il cussegl grond u cumissiuns dal cussegl grond.

Las delegaziuns ch'èn previsas en la nova lescha davart las finanzas vegnan applitgadas mo alura, sche questa revisiun parziala da la constituziun chantunala (CC) vegn approvada. La disposiziun vertenta en l'artitgel 35 alinea 1 CC («... *fixescha il cussegl grond il preventiv...*») duai vegnir cumplettada cun il supplement «La lescha po prevair excepciuns». Uschia vegn exprimì cleramain che competenzas pon vegnir delegadas mo en il sector da l'approvaziun dal preventiv. Cun la noziun da la «excepciun» vegn garantì che delegaziuns da competenzas per approvar credits tenor preventiv èn permessas mo en cas singuls. La suveranità concernent il preventiv resta tar il cussegl grond. Las delegaziuns ston ultra da quai vegnir fixadas en ina lescha. L'obligaziun ch'ì stoppia esser avant maun ina basa legala per minga expensa na vegn betg tutgada da la delegaziun. Las competenzas finanzialas dal pievel na vegnan betg midadas.

4. Proposta

Il cussegl grond ha deliberà il sboz per la revisiun parziala da la constituziun chantunala (artitgel 35 alinea 1) cun 78 cunter 1 vusch per mauns da la votaziun dal pievel. Nus As proponin, charas conburgaisas e chars conburgais, d'acceptar quest project.

Revisiun da la lescha per promover l'economia publica en il chantun Grischun (lescha per promover l'economia publica) (project 2)

Il 11 da favrer 2004 ha il cussegl grond approvà cun 89 cunter 15 vuschs la revisiun da la lescha per promover l'economia

publica. Cunter quest conclus è vegnì profità dal referendum. Nus As preschentan perquai il sequent project per la votaziun.

A. Il project da votaziun en detagl

Cun la revisiun da la lescha per promover l'economia publica duain vegnir cuntanschidas las suandantas finamiras:

- promover il svilup economic cun la finamira da garantir las plazzas da lavur existentas e da crear novas;
- coordinar las activitads per megliar las cundiziuns da basa per ina prosperitad economica;
- sustegnair il svilup e la creaziun d'interpresas pitschnas e mesaunas cun emprests da daners;
- promover l'hotellaria er independen-tamain da la promoziun tras la socie-tad svizra da credit d'hotel (SCH);
- promover las tecnologias d'infurma-ziun e da comunicaziun cun em-prests da daners u cun contribuziuns;
- sustegnair las organizaziuns regionalas per augmentar la cumpetitivitad da las regions;
- sustegnair stabiliments da sport d'im-purtanza chantunala;
- sustegnair instituziuns da perscruta-ziun, spezialmain talas cun in'attracziun internaziunala, e
- crear basas legalas cleras per la statisti-ca, per il marketing dal lieu, per la par-ticipaziun a programs d'organizaziuns internaziunalas sco er per contribu-ziuns da gestiun en cumbinaziun cun incaricas da prestaziun.

1. La lescha per promover l'economia publica en il chantun Grischun

L'emprima lescha per promover l'economia publica (LPE) da l'onn 1974 è vegnida creada per promover la regiun da muntogna sin nivel federal ed ha pussibilità en emprima lingia da realisar en il Grischun la lescha federala davart agids d'investiziun per territoris da muntogna (LIM).

Cun la revisiun da l'onn 1979 èn vegnidas introducidas mesiras da promoziun per manaschis singuls e pussibilitadas contribuziuns ad occurrenzas grondas da sport. A chaschun d'ina ulteriura revisiun l'onn 1990 è vegnida integrada la lescha davart il turissem en la LPE. La LPE en sia furma actuala è en vigur dapi lura. Suenter la revisiun actuala vegn la LPE ad avair num «lescha per promover il svilup economic en il chantun Grischun (LSE)».

2. Svilup economic

Svilup da la populaziun

Tranter il svilup da la populaziun e da l'economia datti in connex a vista pli lunga. Bunas pussaivladads da lavur e da gudogn èn premissas impurtantas per impedir che la populaziun emigreschia e per stabilisar il dumber da la populaziun. Cun in creschament dad 8,9 pertschient è la populaziun s'augmentada en il Grischun in zic pli fitg tranter 1990 e 2001 che la media svizra (7,6 pertschient). Sco spetgà è il svilup en las regiuns succedi en moda differenta; la populaziun d'in pèr regiuns è sa sviluppada sut la media da la Svizra.

Svilup da l'entrada naziunala

L'entrada naziunala è sa sviluppada main ferm cumpareglià cun la Svizra, e quai tant totalmain sco er per abitanta u abitant. En il decurs dal decenni passà han ins dentant pudì registrar differenzas. Al cumenzament è il creschament en il Grischun stà pli grond, perquai che la recessiun n'era anc betg sa fatga valair uschè fitg per entant. Cur che quella è alura er arrivada en il Grischun e restada qua in pau pli ditg, è il creschament sa reduci en cumparegliaziun cun la Svizra. L'onn 1990 occupava il Grischun il rang 13 tar l'entrada naziunala per abitanta u abitant, l'onn 2000 mo pli il rang 15.

total da l'entrada naziunala (milliuns francs)

	CH	GR
1990	259 412	6 072
2000	352 091	7 834
2000	+ 36%	+ 29%

entrada naziunala per abitanta u abitant (francs)

	CH	GR	GR en % da la CH
1990	38 170	33 728	88
2000	48 840	41 650	85
2000	+ 28%	+ 24%	

Svilup da las lavurantas e dals lavurantas

Lavurantas e lavurants tenor ils secturs
economics en il chantun Grischun:

	sectur 1 agricultura e selvicultura	sectur 2 industria, mastergn	sectur 3 prestaziuns da servetsch
1991	12 359	29 864	68 230
2001	9 936	24 041	67 609
1991–2001	– 19.6%	– 19.5%	– 0.9%
en Svizra:			
1991–2001	– 15.2%	– 19.3%	+ 6.3%

3. Ponderaziuns davart il svilup economic

Sche l'economia d'in territori ha success u betg, dependa en emprima lingia da la prestaziun da l'interpresa respectivamain da las personas che lavuran en quella. Las activitads dal stadi han mo ina impurtanza complementara. Il stadi sto d'ina vart concepir las cundiziuns da basa per l'economia e da l'autra vart sustegnair cun clerhas finamiras las stentas da l'economia en singuls secturs. Per las cundiziuns da basa èn per gronda part cumpetents differents secturs politics, per exempel la furmaziun, il traffic, la taglia, l'ambient, la planisaziun dal territori e l'agricultura. Lur basas vegnan mintgamai regladas en atgnas leschas. Per optimar las cundiziuns da basa daventa dentant la coordinaziun dals differents secturs politics pli e pli impurtanta.

4. Mesiras dal chantun

Las strategias e mesiras dal chantun per promover il svilup economic vegnan mintgamai fixadas da la regenza en il program da la regenza. La lescha per promover l'economia publica – u da nov la lescha per il svilup economic – furma la basa legala correspundenta e metta a disposiziun l'instrumentari da promoziun. Tras la planisaziun da finanzas e tras ils preventivs annuals dirigia il cussegl grond las singulas mesiras ed alimentescha quellas areguard las finanzas. Durant ils onns 1991 fin 2003 èn ils meds vegnids impundids sco suonda:

– contribuziun a Grischun vacanzas	fr.	53 750 000	53 %
– contribuziuns per realisar concepts regionals da svilup e per averturas	fr.	16 053 000	16 %
– contribuziuns a la cussegliaziun, a la perscrutaziun sco er al svilup da products e da prestaziuns da servetsch	fr.	7 743 000	8 %
– contribuziuns als tschains ad interpresas pitschnas e mesaunas	fr.	5 819 000	6 %
– da quellas hotels	fr.	3 346 000	57 %
– industria, mastergn	fr.	2 473 000	43 %
– contribuziuns per promover il turissem	fr.	4 954 000	5 %
– contribuziuns ad organisaziuns regionalas per promover l'economia	fr.	4 515 000	4 %
– contribuziun als champiunadis mundials da skis 2003 a San Murezzan	fr.	4 000 000	4 %
– ulteriurs meds	fr.	5 318 000	5 %
total	fr.	102 152 000	100 %

Suenter ch'igl è vegnidas fatgas differentas intervenziuns en il cussegl grond per crear la basa legala per differentas activitads e per megliar ils instruments en il sector dal svilup economic, è vegnida revedida la lescha per promover l'economia publica.

5. Ils puncts centrals da la revisiun da la lescha

– Coordinaziun

Cun coordinar pli fitg ils differents secturs politics duain vegnir megliaradas las cundiziuns da basa per ina prosperitad economica.

– Interpresas pitschnas e mesaunas

La creaziun ed amplificaziun d'interpresas pitschnas e mesaunas dependentas da l'export duain da nov vegnir sustegnidas cun emprests da daners u cun contribuziuns. Tar ils emprests da daners sa tracti d'ina finanziaziun supplementara a l'agen chapital ed al chapital ester e betg da cha-

pital da ristga. Cun ils emprests da daners e cun las contribuziuns dal chantun – e quai cuntrari al chapital da ristga – n'èn colliads nagins dretgs da proprietad e n'è colliada nagina influenza sin l'activitad d'interpresa. Ils emprests da daners vegnan pajads enavos aifer in termin defini. Tar las contribuziuns sa tracti da prestaziuns dal chantun à fonds perdu. Per augmentar la cumpetitivitad d'interpresas dependentas da l'export duai l'avertura da martgads da l'exteriur vegnir sustegnida cun contribuziuns. Per promover il transfer da savida, cunzunt en connex cun projects da domiciliaziun, duain esser pussaivlas contribuziuns a projects specifics da scolaziun e da furmaziun supplementara. Cun contribuziuns a projects da cooperaziun tranter manaschis duai vegnir rinforzada la cumpetitivitad da las interpresas pitschnas e mesaunas.

– Alloschament

Emprests da daners, ed excepziunalmain contribuziuns, èn previs er per l'hotellaria.

Quels furman in instrument independent. Uschia n'è la promoziun betg pli liada vi da la societad svizra da credit d'hotel (SCH).

– **Grischun vacanzas**

La contribuziun a Grischun vacanzas vegn fixada en il futur en cumbinaziun cun ina incarica da prestaziun.

– **Instituziuns e perscrutaziun**

Medemamain en cumbinaziun cun incaricas da prestaziun pon vegnir concedidas contribuziuns da gestiun ad instituziuns. Fin uss eran contribuziuns mo pussaivlas per crear novas prestaziuns da servetsch. Contribuziuns da gestiun duain pudair vegnir pajadas er ad instituziuns da perscrutaziun, particularmain a talas cun in'attracziun internaziunala.

– **Telefericas ed implants da far naiv**

Tenor la lescha federala davart agids d'investiziun per territoris da muntogna (LIM) pudevan investiziuns da telefericas e d'implants da far naiv en uschenumnadas regions da LIM vegnir sustegnidas fin uss cun emprests da daners e cun ina contribuziun chantunala da la medema autezza. Da nov duai er esser pussaivel da sustegnair projects innovativs ordai-fer las regions da LIM, concretamain en las regions da l'Engiadin'ota, da Tavau e da la Val dal Rain grischuna. Ils meds che stattan a disposiziun per quests projects èn limitads. Las pretensiuns als projects èn perquai grondas.

– **Stabiliments da sport**

Fin uss pudevan stabiliments da sport mo vegnir sustegnids, sch'els servivan al turissem. Da nov èn er previsas contribuziuns per stabiliments da sport betg turistics, sche quels han ina impurtanza chan-

tunala respectivamain sche quels correspundan al concept dals implants da sport d'impurtanza chantunala (CISIC). Ultra da quai vegn – tras la nova lescha per il svilup economic – creada ina basa legala clera ed explicita per sustegnair stabiliments tenor il concept dals implants da sport d'impurtanza naziunala (CISIN).

– **Svilup dal lieu**

Per rinforzar la cumpetitivitad da singulas regions, valladas u branschas pon vegnir sustegnids projects per sviluppar il lieu.

– **Tecnologias d'infurmaziun e da comunicaziun**

Tenor la LIM pudevan projects d'infrastruc-tura vegnir sustegnids gia fin uss cun emprests da daners e cun ina contribuziun chantunala da la medema autezza; da nov duai quai er esser pussaivel ordai-fer las regions da LIM.

– **Organisaziuns regionalas**

Las organisaziuns regionalas vegnivan sustegnidas gia fin uss. Da nov duain vegnir promovidas lur activitads per augmentar la cumpetitivitad da la region.

– **Basa legala**

Per activitads che han gia gi lieu, sco il marketing dal lieu, la participaziun a programs d'organisaziuns internaziunalas – en spezial il program d'interreg – e la statistica, vegn creada ina clera basa legala.

– **Renunzia a contribuziuns da sanaziun**

I vegn dentant desisti da la pussaivladad da pudair sa participar a la sanaziun d'interpresas, a la favurizaziun da regions economicamain flaivlas e plinavant a la cumissiun consultativa per dumondas economicas.

6. Consequenzas finanzialas

La lescha per promover l'economia publica è la basa per la promoziun chantunala da l'economia e dat a quella ils instruments necessaris. La revisiun gida ad actualisar quest instrumentari da promoziun. Consequenzas finanzialas datti pir, cur che las novas pussaivladads vegnan duvradas **supplementarmain**. La regenza parta dad expensas supplementaras da 965'000 francs per onn. Davart ils meds finansials effectivs decida la finala il cussegl grond, cur ch'el approvescha il preventiv.

B. Ils arguments dal comité da referendum

Na a la lescha malgarteziada per il svilup economic!

Il Grischun dovra ina promoziun da l'economia che metta en il center l'innovaziun, la persistenza, ina vaira promoziun da las interpresas pitschnas e mesaunas sco er clers accents da la politica regiunala. Quai n'è la revisiun da la lescha qua avant maun betg buna d'ademplier. Ils accents che mancan na pon betg dar ils impuls ch'èn urgentamain necessaris e fan ch'ils meds vegnan sternids casualmain. Plinavant ston ins constatar in deficit democratic considerabel concernent la repartiziun dals daners.

Facit: Na a 15 milliuns francs mintg'onni per ina promoziun da l'economia senza accents e perspectivas! Il Grischun ha merità insatge meglier – enavos al speditur! Ils accents che mancan ed ils meds che vegnan sternids casualmain èn – ultra da bleras largias e mancanzas – ils puncts principals da la critica vers la nova lescha chantunala per il svilup economic.

Il fond da chapital da ristga che manca u l'orientaziun che n'è betg clera areguard la politica regiunala, quai èn ulteriuras flaivezzas impurtantas. Per motivs tant economics sco er ecologics èsi absurd da sustegnair indrizs da far naiv cun daners publics supplementars. Tras questa lescha survegn la regenza plinavant praticamain la cumpetenzza exclusiva tant pertutgant ils criteris d'adjudicaziun per projects «degns da vegnir promovids» sco er per reparter ils daners correspondent. Quai è in deficit democratic considerabel.

Impunder ils meds stgars en moda persistenta

Gist perquai che nus considerain sco fitg impurtanta la promoziun da l'economia en il chantun per motivs tant da l'economia publica sco er da la politica regiunala, na pudain nus betg acceptar la lescha sco ch'ella vegn preschentada. Quai ch'era vegnì annunzià sco grond success, sa mussa oz sco ina flaivla scrittira che na po ni metter accents ni preschentar perspectivas ed en la quala ins tschertga adumbatten in pèr princips che sa chapeschan da sezs per ina politica economica moderna, sco per exempel la persistenza u il chapital da ristga. Quai disturba anc pli fitg, perquai ch'il cussegl grond aveva refusà da suttametter a la populaziun questa lescha da basa che dat al departament enormamain bler spazi e che chaschuna custs supplementars considerabels. Blera glied n'è betg pronta d'acceptar las reduziuns chaschunadas tras ils differents programs da spargn, sco per exempel en il sector da la furmaziun, en il sector da la sanadad, en il sector da l'ambient ed en il sector social, e da sterner – il medem mument – casualmain e senza cleras cundiziuns da basa milliuns en ina promoziun da l'economia, da la quala ins

po en il meglia cas specular davart ses effect. Il comité «na a la lescha malgartegia da per il svilup economic» ha perquai profità dal referendum. Nus essan persvadids che questa lescha sto urgentamain vegnir repassada, per che nus arrivian ad ina promoziun da l'economia ch'investescha las resursas finanzialas e persunalas ch'èn oramai stgarsas cun cleras finamiras, e quai en quels lieus, nua ch'ellas han in effect persistent e promovon la vaira innovaziun. Quai duai er vegnir chapì espressivamain sco in appel a las represchentantas ed als represchentants d'interpresas pitschnas e mesaunas, dal mastern e da l'economia da s'engaschar per in nov project che merita er propi il num «lescha per il svilup economic».

Curaschi per il nov ubain cun chanuns da naiv n'è l'enviern betg anc qua!

L'augment da la temperatura sin la terra è ina da las smanatschas las pli grondas da noss temp. Gist il turissem d'enviern, che stagnescha dapi onns, vegn uschia sut ina pressiu supplementara e las pretensiuns creschan. Quests martgads han plinavant strusch in potenzial da svilup. Empè da d'entantar curaschusa e da promover innovaziuns, cementscha la lescha per il svilup economic supplementarmain questa «cumulaziun da ristgas»! Cunter tut las empermischuns vegn pia empruvà da mantegnair la structura empè da promover l'innovaziun e la diversificaziun. Il sustegniment e la promoziun da las interpresas pitschnas, en spezial en las differentas regiuns e valladas, na paran dentant strusch pli dad esser in tema. La promoziun da projects persistentes – sco purschidas che s'orienteschan a la cuntrada ed a la natira u technologies che spargnan resursas – n'èn in summa betg avant maun. Gist quests

secturs creassan novas piazzas da lavur er en las regiuns periferas. En la lescha per il svilup economic tschertgan ins plinavant adumbatten la persistenza sco idea directiva dal svilup economic.

Cun quest pensar da curta vista è il Grischun periclità da manchentar d'ina vart las schanzas a media ed a lunga vista, da l'autra vart er la necessitad d'ina nova orientaziun. Visavi la proxima generaziun e visavi l'ambient n'è quai betg responsabel. Er sch'ils chanuns da naiv pudessan laschar naiver in pau dapli grazia als daders da taglia: per quels dus terzs da las telefericas che han oz problems finansials e per las difficultads da tut la branscha da turissem n'è quai franc betg la soluziun.

C. Ils arguments dal cussegl grond

Accents?

Da princip sto vegnir menziunà che la lescha metta sulettamain a disposiziun l'instrumentari; ils accents strategics vegnan fixads en il program da la regenza. En il program da la regenza 2005–2008 èn cuntegnids ils accents per il svilup economic, sco per exempel l'intensivaziun da la politica da domiciliaziun, la promoziun da l'innovaziun e dal transfer da savida, la promoziun da l'innovaziun en il turissem sco er la promoziun da cooperaziuns e da structures effizientas.

Innovaziun?

La basa per promover innovaziuns è cuntegnida en la lescha. Il program da la regenza accentuescha la promoziun d'innovaziuns (vesair l'alinea «accents» qua survart).

Deficit democratic?

Ils detagls davart las mesiras vegnan re-

glads da la regenza tranter auter en l'ordinaziun executiva; las contribuziuns correspundentas vegnan per regla fixadas en il cas singul. Il cussegl grond dirigia ils meds finansials ed approvescha ils accents. Tut sa passa tenor las cumpetenzas conform a la constituziun chantunala. In deficit democratic na po betg vegnir constatà.

Chapital da ristga?

En connex cun novas fundaziuns e domiciliaziuns d'interpresas vegn tranter auter er pretendì in chapital da ristga. Questa pretensiun n'è betg vegnida ademplida en la nova lescha, perquai ch'in fond da chapital da ristga surpassass las pussaivladads finansialas dal chantun e perquai ch'il chapital da ristga ha per regla in caracter d'agen chapital e corresponda ad ina participaziun che prenda influenza sin la gestiun d'ina interpresa. Cun la nova pussaivladad dals emprests da daners ad interpresas pitschnas e mesaunas duesan ins – cun agid da las bancas – pudair cuvrir ils basegns da las interprendidras giuvnas e dals interprendiders giuvens. La soluziun prevista cun emprests da daners corresponda al potenzial ed a la grandezza dal Grischun. In fond da chapital da ristga basegna dentant bler dapli meds ed autras structures organisatorias.

Sterner casualmain ils meds?

Tras quai che la regenza fixescha las contribuziuns en il cas singul, na vegnan ils meds betg sternids casualmain. Da princip vegnan promovids projects innovativs che cuntanschan ina valur agiuntada en moda persistente. Plinavant reparta il cussegl grond ils meds e controllescha che quels vegnian duvrads en moda economica.

Persistenza?

L'artitgel 84 da la constituziun chantunala fixescha ch'il chantun e las vischnancas creschian bunas cundiziuns da basa per ina economia productiva e persistente. Ins po pia desister dad anc ina giada repeter en la lescha quest princip da la persistenza.

Telefericas ed implants da far naiv?

Per esser e restar competitiv ston vegnir fatgs gronds sforzs er en la branscha da telefericas dal Grischun (construir implants da far naiv e remplazzar telefericas existentas). Gia fin uss èn projects en las regiuns da LIM vegnids sustegnids en ina pitschna dimensiun. Complementarmain vegni ad esser pussaivel da sustegnair projects innovativs en moda effizienta er ordaifer las regiuns da LIM. Cunquai ch'ils meds che stattan a disposiziun èn limitads (previs èn 500 000 francs), èsi necessari da metter la prioritad sin paucs projects che adempleschan las grondas pretensiuns.

D. Proposta

Il cussegl grond ha approvà cun 89 cunter 15 vuschs la revisiun proponida da la lescha per promover l'economia publica. Nus As proponin, charas conburgaisas e chars conburgais, d'acceptar quest project.

En num dal cussegl grond

Il president dal cussegl grond:

Christian Möhr

L'actuar: *Claudio Riesen*

Project da votaziun

1

Revisiun parziala da la constituziun chantunala

acceptada dal pievel ils ...

Il cussegl grond dal chantun Grischun,

sa basond sin l'art. 101 al. 1 e 2 da la constituziun chantunala, sunter avair gi invista da la missiva da la regenza dals 2 da mars 2004,

concluda:

I.

La constituziun chantunala dals 18 da matg/14 da settember 2003 vegn midada sco suonda:

Art. 35 al. 1

¹ Resguardond il plan da finanzas fixescha il cussegl grond il preventiv ed approva il quint dal stadi. La lescha po prevair excepziuns.

II.

La regenza metta en vigur questa revisiun parziala sunter l'acceptaziun tras il pievel.

Project da votaziun

2

Lescha per promover il svilup economic en il chantun Grischun (LSE) (lescha per il svilup economic)

dals 11 da favrer 2004

Il cussegl grond dal chantun Grischun,

sa basond sin l'art. 84 da la constituziun chantunala, suenter avair gi' invista da la missiva da la regenza dals 18 da november 2003,

concluda:

I. Finamira

Art. 1

Princip

Il chantun promova il svilup economic en ses territori cun la finamira da garantir las plazzas da lavur existentas e da crear novas.

Art. 2

Coordinaziun

Il chantun coordinescha la promoziun dal svilup economic cun ses auters champs d'activitad per meglierar las cundiziuns generalas per ina prosperitad economica.

II. Mesiras generalas

Art. 3

Mesiras generalas

¹ Per promover l'economia dal Grischun po il chantun

- a) pajar contribuziuns per
  1. elavurar studis e concepts;

2. perscrutar e sviluppar products e prestaziuns da servetsch;
  3. la scolaziun e la furmaziun supplementara cun orientaziun al project;
  4. instituziuns;
- b) daventar commember d'instituziuns;
  - c) surdar premis da promoziun;
  - d) sustegnair projects da cooperaziun tranter manaschis.

² Las contribuziuns importan maximalmain 50 pertschient dals custs.

Art. 4

Il chantun sustegna las retschertgas statisticas da la confederaziun e po Statistica
realisar atgnas mesiras.

III. Marketing dal lieu

Art. 5

Il chantun fa marketing per il Grischun sco lieu d'abitadi e sco plaz econo- Promozium dal
mic. lieu

Art. 6

¹ Il chantun po sustegnair projects davart il svilup dal lieu. Svilup dal lieu

² Las contribuziuns importan maximalmain 25 pertschient dals custs.

IV. Turissem e stabiliments da sport

Art. 7

¹ Il chantun paga, sa basond sin ina convegna da prestaziun, contribuziuns Grischun
a l'uniun Grischun vacanzas. vacanzas

² La contribuziun chantunala importa maximalmain 80 pertschient dals
custs e vegn fixada annualmain.

Art. 8

¹ Il chantun po pagar contribuziuns ad occurrenzas. Occurrenzas

² Las contribuziuns importan maximalmain 25 pertschient dals custs.

Art. 9

¹ Il chantun po sustegnair cun contribuziuns ed emprests da daners pro- Alloschament
jects impurtants per l'economia regiunala u spezialmain innovativs d'inter-
presas d'alloschament.

² Las contribuziuns ed ils emprests importan ensemen maximalmain 25
pertschient dals custs d'investiziun. Emprests da daners vegnan concedids

per maximalmain diesch onns. Excepziunalmain pon vegnir concedidas contribuziuns correspondentas als custs da tschains.

Art. 10

Infrastructuras

¹ Il chantun po pagar contribuziuns vi da la construcziun e la renovaziun da

- a) telefericas ed implants da far naiv;
- b) stabiliments da sport d'importanza naziunala;
- c) stabiliments da sport d'importanza chantunala;
- d) ulteriurs implants turistics da recreaziun, da lieus da cura e da sport.

² Las contribuziuns importan maximalmain 25 pertschient dals custs d'investiziun.

³ Las contribuziuns a stabiliments da sport d'importanza naziunala vegnan calculadas per regla uschia, che l'exauriziun cumpletta da las pussaivladads da contribuziun da la confederaziun è garantida.

V. Industria, mastergn, prestaziuns da servetsch

Art. 11

Creaziun ed amplifizaziun dad IPM

¹ Il chantun po sustegnair cun contribuziuns ed emprests da daners la creaziun e l'amplifizaziun d'interpresas pitschnas e mesaunas (IPM).

² Las contribuziuns ed ils emprests importan ensemen maximalmain 25 pertschient dals custs d'investiziun. Emprests da daners vegnan concedids per maximalmain diesch onns. Excepziunalmain pon vegnir concedidas contribuziuns correspondentas als custs da tschains.

Art. 12

Avertura da martgads da l'exteriur

Il chantun po sustegnair cun contribuziuns las stentas d'interpresas pitschnas e mesaunas per avrir martgads da l'exteriur.

VI. Tecnologias d'infurmaziun e da comunicaziun

Art. 13

Avertura e manaschi

¹ Il chantun po prestar contribuziuns u emprests da daners a l'avertura cun infrastructuras sco er al manaschi da servetschs, spezialmain a lur derasaziun.

² Las contribuziuns u ils emprests da daners importan maximalmain 25 pertschient dals custs d'investiziun u 50 pertschient dals custs da gestiun.

Art. 14

En cas excepziunals po il chantun sa participar ad interpresas e prestar garantias tenor la legislaziun federala davart agids d'investiziun, sche quai è d'in interess chantunal. Participaziun

VII. Mesiras federalas

Art. 15

Il chantun exequescha las mesiras federalas, sustegna quellas cun sias atgnas prestaziuns e surpiglia las obligaziuns chantunals tenor la legislaziun federala. Obligaziun chantunala

VIII. Programs d'organisaziuns internaziunals

Art. 16

Il chantun po sustegnair programs d'organisaziuns internaziunals, particularmain da l'uniun europeica. Organisaziuns internaziunals

IX. Organisaziuns regiunals

Art. 17

Il chantun po sustegnair activitads d'organisaziuns regiunals per augmentar la cumpetitivitad da la regiun. Organisaziuns regiunals

X. Projects d'impurtanza extraordinaria

Art. 18

Sch'igl è necessari per realisar projects fitg impurtants da l'economia publica, pon vegnir redubladas excepziunalmain las limitas per contribuziuns ed emprests da daners fixadas en ils artitgels 6, 9 ed 11. Limitas spezialas

XI. Cumpetenzas

Art. 19

En il preventiv fixescha il cussegl grond en atgna cumpetenzza ils credits per ils custs dal chantun tenor questa lescha. Cussegl grond

Art. 20

L'execuziun da questa lescha è chausa da la regenza. Ella po surdar singulas incumbensas al departament u al post da servetsch. Regenza

XII. Disposiziuns finalas

Art. 21

Aboliziun dal
dretg vertent

Il mument che questa lescha entra en vigur vegn abolida la lescha per promover l'economia publica en il chantun Grischun dals 23 da settember 1990.

Art. 22

Disposiziun
transitoria

¹ Questa lescha vegn applitgada er per proceduras ch'èn gia pendentas il mument da sia entrada en vigur.

² Per las contribuziuns gia garantidas valan las disposiziuns vertentas.

Art. 23

Referendum,
entrada en vigur

¹ Questa lescha è suttamessa al referendum facultativ.

² La regenza fixescha il termin da l'entrada en vigur da questa lescha.

Votar è pli simpel che quai ch'ins pensa!

Sche Vus essas absent la dumengia da votaziun u sche Vus duessas esser impedì da votar a l'urna, avais Vus las sequentas pussaivladads da prender part a la votaziun:

1. Votaziun anticipada

Er en Vossa vischnanca avais Vus la pussaivladad da votar durant almain dus dals davos quatter dis avant il di da votaziun, u

- da votar a l'urna
u
- da consegnar il cedel da votar en ina cuverta serrada ad in uffizi communal.

2. Votaziun per corrispondenza

- Ils documents necessaris (cuverta da risposta, cuverta da votar) obtegnais Vus automaticamain da la vischnanca.
- La cuverta da risposta u l'attest da votar stuais Vus **suttascriver** en scadin cas, autramain n'è Voss cedel betg valaivel.
- Plinavant avais Vus duas pussaivladads da votar per corrispondenza: Vus surdais la cuverta da risposta a la **posta** u Vus mettais la cuverta en ina **chascha da brevs da l'administraziun communal inditgada da la vischnanca**. En domadus cas avais Vus d'agir a temp per che la cuverta da risposta arrivia a l'administraziun communal fin **il pli tard a las 12.00 dal di avant la dumengia da votaziun**.

Vossa chanzlia communal As vegn a responder tuttas dumondas en connex cun la votaziun anticipada e la votaziun per corrispondenza. Legiai per plaschair er las publicaziuns uffizialas.